

WANSWERD (WÂNSWERT)

EEN GAAF TERPDORP

S. J. van der Molen

Het staat vast, dat de naam van dit terpdorp in Ferwerderadeel, ten westen van de Dokkumer Ee, met als tweede lid 'werd' (ook: ward, wird, warden) tot de meest voorkomende plaatsnamen in de Friese landen behoort. Er is (en dat stellig ten onrechte) wel verband gezocht met Wodan ('Wodanswerd'), waarbij meer dan één verklaring voor 'werd' wordt gegeven. Het betreft in elk geval een terpnederzetting, die thans beschermd is als archeologisch monument uit de Voor-Romeinse ijzertijd. De goeddeels afgegraven terp, waarop kerk en toren zich in het midden verheffen, ligt naar het zuiden open, terwijl het kerkhof omgeven is door een ringmuur, een situatie die vaker in de Friese kleistrekken voorkomt (en vooral voorkwam).

Al uit de verte vallen terp, toren en kerk uit het zuiden gezien op, daar aan die zijde elke bebouwing ontbreekt. De zware zadeldak-toren dateert uit de 16e eeuw. De kerk heeft een koor met aan de binnenzijde muurwerk van tufsteen, mogelijk uit het jaar 1335, toen het schip door een wijbisschop uit Utrecht gewijd werd. De herbouw van het schip wordt door Herma M. van den Berg in haar

omvangrijke monografie 'Noordelijk Oostergo: Ferwerderadeel' (1981) op de 16de eeuw gesteld. Er is echter zowel aan de toren als aan de kerk nogal wat verbouwd, waarvan niet alle jaartallen bekend zijn. Zo is de kerk in 1778 uitwendig bemetseld, dankzij een royale geste van twee vermogende dames. In 1794 werd de oude kap door een nieuwe vervangen. Veel antiek bevat het inwendige niet. Het 17de-eeuwse orgel is bijvoorbeeld in 1877 door een nieuw vervangen, dat in 1947 verbouwd werd. De vrij eenvoudige banken dateren uit de 18de-19de eeuw. Vóór de preekstoel ligt de decoratieve en grote zerk voor Sipt Ghoslingha en zijn vrouw Baerck Zyaerda, waarop in een poortarchitectuur de drie schikgodinnen met hangkorven en festoenen in de trant van de Vlaming Cornelis Floris en gemerkt PD 1562. De naam van de Ghoslingha's is tot kort na 1700 verbonden geweest aan een toen gesloopte state, die vervangen werd door een boerderij, die in 1913 plaatsmaakte voor de bestaande stelphuizinge. Het ruime erf, door een brede gracht omgeven, herinnert aan dit plaatselijke Middeleeuwse hoofdelingengeslacht.